

Ureditev širšega obrežja Ljubljanice

Reka je vedno ista, ne da bi v resnici to bila. Izraža stalnost. Prenešeno v človeški mikrokozmos pomeni srce, dušo, izvir, večno življenje. Takšna je tudi naša Ljubljana, ki je tesno povezana z zgodovino, razvojem in življenjem Ljubljanskega barja od kolonizacijskih naselij iz mlajše kamene dobe, prek rimske Emone, srednjeveške Ljubljane s pristanišči in pristani. Z izgradnjo Gruberjevega prekopa v davnem 1780 letu in s priključkom na Kodeljevem na glavno strugo leta 1828, ko se je prekop podaljšal za 3,2 km, se je stari del z Ljubljanskim gradom v celoti opasal z reko Ljubljano.

Čeprav Ljubljana ni velika reka, so se ljudje ob njej že zelo zgodaj naselili in je tako kot prometnica v razvoju mesta odigrala pomembno vlogo. Ljubljancem je nudila stik z vodo, ljudje so čutili z reko in z njo živeli. Celotno simbolno tedanje družbe so prenesli na sredo rečne struge. Bila je hrbtenica mesta, promenada ob njej pa središče življenja. Opisoval jo je že Valvazor, obeležena je v starih grafikah. Spominimo naj predvsem na: slavlje ob praznovanju Mirovega godu kot odhod Francozov ter sklenitev Pariškega miru ob sožitju Ljubljane in Ljčice 1814 leta (zaplulo je 180 ladij – Ljubljana pa je štela 20.000 prebivalcev!); slavlje ob obisku prestolonaslednika Ferdinanda 1819 leta, ko je cesarsko ladjo po Ljubljani spremljalo 6000 meščanov, pa dejstvo, da je vse 19 stoletje predstavljala stalno mesto za prireditve... Pogled na Ljubljano z barja ter reko v ospredju ni ušel niti znanemu krajinarju A. Karingerju. Spominimo se ene najbolj znanih vedut Ljubljane z nizko reko, širokim ravnim delom barja ob njej, pa Ljubljanski grad in v ozadju Kamniške planine. Podoba, ki je vrsto let živel na razglednicah.

Vsa ta nekdanja idiličnost, utrip in živahnost, pa so bili v tem stoletju in še posebej po drugi svetovni vojni močno razvrednoteni. Reka je postala močno onesnažena (Vrhniška usnjarna...), ob njej so se množile črne gradnje in – najprej na desnem bregu kot vikendi in v zadnjih dvajsetih letih na levem bregu (Rakova jelša z obojestranskim popolnim blokiranjem bregov v dolžini 800 metrov in odvodom fekalnih kanalov v reko) na najbolj občutljivih delih obrežja so locirane neprimerne dejavnosti (Hoja...), izpeljane so bile pomembne cestne povezave z mostovi na dveh sotočjih, ki predstavljajo naravni fenomen...

Kaj storiti, da bi temu obsežnemu prostoru od Karlovske ceste pa vse do južne obvoznice dali urejenost, pomen in življenjski utrip, ki mu gre? O tem razmišljamo že dolgo časa in zdi se, da se izjemne možnosti odpirajo s poglobljenim projektom, ki ga je pripravil dipl. ing. arh. Roman Rems s sodelavci. Projekt nosi naslov – Posebne strokovne podlage za območje urejanja VK 1/2 in VR 2/1 ob Ljubljani. Z nekaterimi manjšimi dopolnili ga je občinski izvršni svet že potrdil.

Te strokovne osnove v detajlu in po posameznih odsekih podajajo rešitve in predloge ter zahteve za bodočo ureditev obrežja Ljubljanice. Na dlani so ugotovitve, da predstavlja območje Gruberjevega prekopa in še posebej Špice kot simbolnega rečnega vhoda v mesto izjemno naravno vrednost, da je na mestu

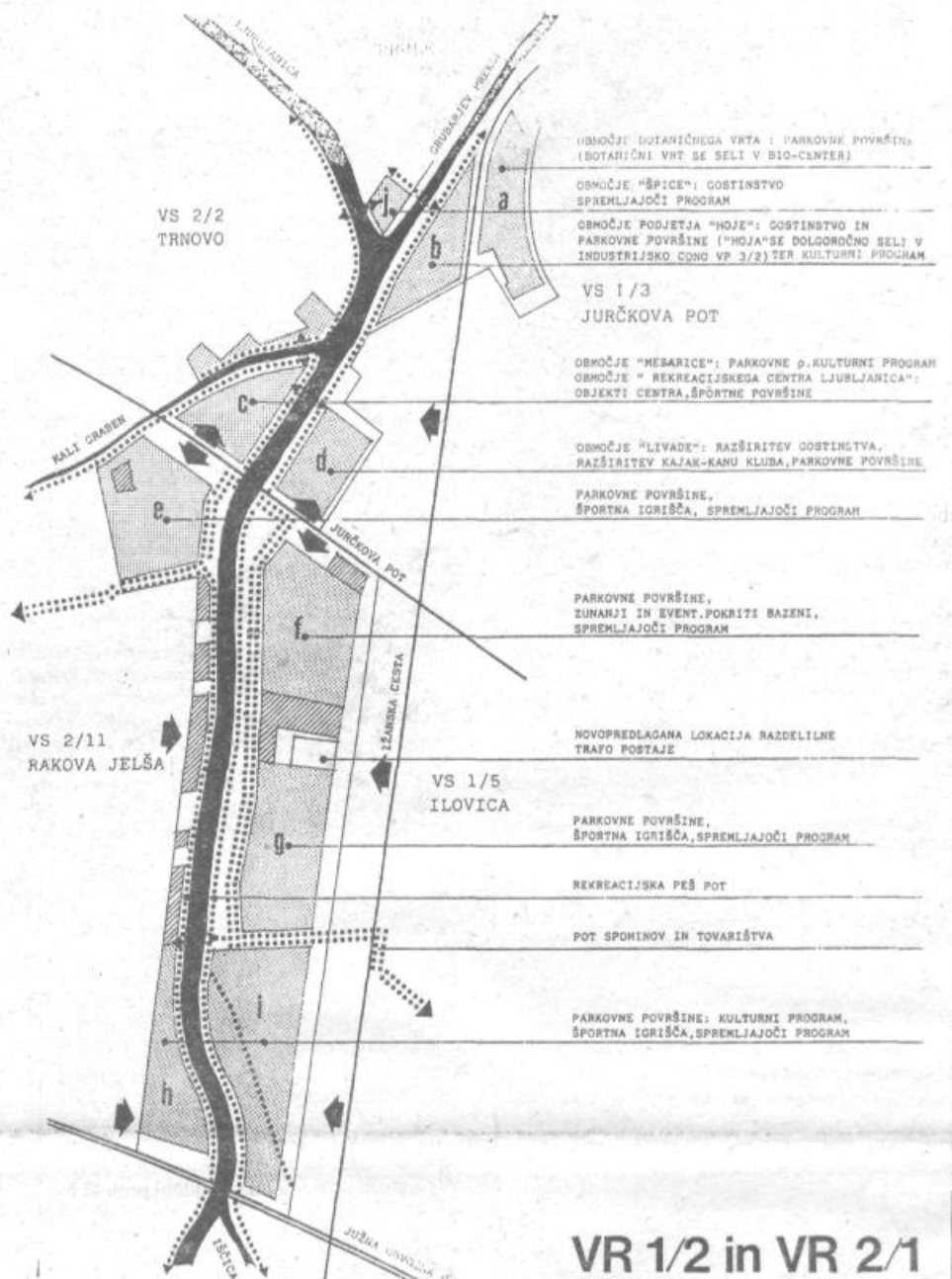
zahteva po odstranitvi industrijskih in odprtih skladiščnih prostorov Hoje, priča smo kvalitetni vegetacijski raznolikosti v območju Livade z možnostjo širitve proti Lžanski cesti, območje Mesarice z izjemnimi pogledi na grad in barje predstavlja simbolno vrednost z možnostjo parkovno-spominske ureditve, na območju Rakove jelše je nujna zahteva po odstranitvi objektov ob vidnem robu, tako, da bo dostopna obvodna vegetacija, na desnem bregu od Jurčkove poti navzdol je potrebno odstraniti obstoječe vikende, ki onemogočajo dostopnost v dolžini 800 metrov, v vsakem pogledu je potrebno čuvati edinstvene poglede z reke z obrasčenimi bregovi na Ljubljanski grad...

Na obravnavanem območju sta bili raziskani dve arheološki najdišči in sicer na Špici, kjer je dokumentirano večje količje z najdbo dela ostenja Rače..., ter ob izlivu Prošce v Ljubljano v bližini novega mostu južne obvoznice preko Ljubljanice, kjer so našli stare barjanske čolne.

In kakšen je program? Na A območju – obstoječi Botanični vrt se predvideva preoblikovanje v park odprtega tipa, na območju B – »Hoja« se mora obstoječa dejavnost nujno umakniti. Tu je predviden kulturni program z barjanskim muzejem, parkovnimi površinami in gostinstvom v povezavi s programom Špice na Prulah (viseča vrvi). Na območju Mesarice – C – zahteva Špica posebno skrbno izbiro programa. Predlagana je parkovna ureditev s sprehajalnimi peš potmi, na severni strani morda glasbeni paviljon in preko peš brvi povezava proti rekreacijskemu centru Ljubljana in Kajak Kanu Klub.

Na območju D – Livada je planirana razširitev gostišča, prenova Kajak Kanu Kluba z ohranitvijo starega kopališča, parkovne površine z izjemo nekaj igrišč ter parkirni prostor ob Jurčkovi poti. Pod Jurčkovo potjo predvidevajo zelene rekreacijske in športne površine predvsem za potrebe sosednjih stanovanjskih območij (Ilovica). Zelene rekreacijske površine ob PST – in športna igrišča (tenis, košarka) so načrtovana v območju E. Na območju F so predvidena zunanja in pokrita kopališča (kar se bo pokazalo ob izgradnji novih stanovanjskih sosesk). Zelene rekreacijske površine na območju G bodo prav tako namenjene rekreaciji s spremljajočim programom, navezavo na PST in povezavo z visečo brvjo na levi breg ter parkirišča. Na območju H in L – ob zaključku rekreacijske pešpoti ob reki (ki se sicer podaljšuje pod avtocesto na Ljubljansko barje) predvidevajo kot cilj ponovno določen program. Ta naj bi obsegal razstavo na prostem v smislu prikaza rekonstrukcije barjanskih kolišč. Območje J – Špica je vsekakor najbolj izpostavljena točka (rečni vhod v mesto) kar pomeni, da je treba program objektov skriti na minimum ter ga vključiti v obstoječe bogato zelenje.

V celoten program se vključujejo tudi prometni režimi in gradnja potrebne infrastrukture ter seveda predvideni posegi (odprava objektov in vikendov) s kompletnim strokovnikom. Realizacija ureditve je sicer srednjeročnega, da ne rečemo dolgoročnega pomena, kar pa ne pomeni, da ne bi pristopili k ureditvi v okviru možnosti ločeno po posameznih območjih, torej fazno.

BARJE VČERAJ, DANES, JUTRI

Nedokončan pogovor

To je bila tema Štihevega kulturnega večera v mesecu marcu, pa tudi sicer tema, ki skriva v svoji vsebini še vedno vrsto neznanjih vprašanj, kritičnih misli, opozoril, lepih doživljajev pa tudi krutih trenutkov kot jih je, jih in jih bo nit zgodovine vlekle skozi življenja ljudi, ki so z njim povezani po funkciji bivanja, stroke, razvoja ali le bežnega obiska.

Vse to je izzvenelo v besedah številnih razpravljalcev in upravičeno se je zazdelo, da je ta utrip Ljubljanskega barja bolj vpet v našo družbeno stvarnost, kot se ga zavedamo. Moderator tega kulturnega večera dr. Avgustin Lah je opozoril na dejstvo, da raziskave barja, ki postaja vse bolj družbeni razvojni, komunalno ureditveni in socialni problem, niso dokončne. Prav tako ni kompleksnega projekta za ureditev tega območja Ljubljane (pa tudi vrhniške občine kamor se razteza z zahodnim delom) kar pomeni, da je potrebno pripraviti njegovo plansko urbanistično ovred-

notenje. To pa je sila zahtevna naloga, pri kateri morajo sodelovati strokovnjaki z domala vseh področij, saj barjanska nedrja presenečajo s svojimi specifičnostmi. Ena najbolj izrazitih je poplavnost (iz leta v leto so poplave pogostejše), kar pomeni, da se je potrebno odločno zoperstaviti stoletnim vodam, ob tem ne gre pozabiti na ogromne količine podtalnice, pri gradnji kanalov ne sme biti stihije, saj bi s sušenjem tal povzročili pospešitev že tako pogrezajočih se tal...

Posegov v to območje je bilo že precej. Mnogo od teh premalo pretehtanih, kar potrjuje predvsem gradnja južne obvoznice, kjer se že sedaj med gradnjo kaže, da za pravilno odvodnjevanje sploh ni poskrbljeno. Veliko vprašanj je še vedno nad skladiščno industrijsko cono na Rudniku ali bolje povedano nad razvito Polikemovo investicijo, saj strokovna komisija še ni zaključila z delom. A slišati je bilo iz ust profesorja geologije, da stoji ta investicija tik nad zelo globoko potresno

prelomnico. S potresi na barju pa je pač tako, da so za eno do dve stopnji močnejši kot v mestu samem. Kar precej prosečih in svarilnih besed je bilo namenjenih izgradnji športnega letališča na barju pri čemer bo za osnovo služil debel sloj elektrofiliterskega pepela. Ali bom prav s tem pepelom zakrili Kozlarjevo goščo, ki ostaja s svojo kruto preteklostjo še vedno neraziskana? Pa tudi z biološkega vidika barje nudi še vedno svojo izvirno floro in fauno, do česar bi morali biti bolj prizanesljivi.

Z razvojne plasti marsikaj prenašamo na južni del mesta, pri čemer moramo na to gledati tudi kot na del prizadevanj za ohranitev kakovostnejših površin drugje, je menil doktor pedoloških znanosti in dodal, da bi sprito svoje namembnosti in specifičnosti barje pravzaprav lahko nudilo možnost vsemu. Kaj je to vse, so si bila mnenja zelo deljena. Slišati je bilo po eni strani precej navdušenja za ponovno obuditev kmetijstva, po drugi pa bojazen, da ljudi, ki bi se s tem ukvarjali ni več veliko. Največ pogledov je bilo usmerjeno k rekreativno turistično kulturni namembnosti ob enotnih opozorilih, da je potrebno Ljubljansko barje zaščititi.

Mestna županja Nuša Kerševan je opozorila, da smo se za dolgoročni razvoj opredeljevali že z dokumentom Ljubljana 2000, ki pa ga žal vsi ne poznamo dovolj dobro. Izvedbo tega dokumenta pa predstavlja Osnutek krajinskih zasnov in rešitev za barje, ki je prav sedaj v izvedbi. O njem bo ob njegovi razgrnitvi – predvidoma oktobra letos – potrebno tudi v nekoliko širšem krogu odgovorno razpravljati. Pogovor o barju ni končan in prav je tako.

JANJA DOMITROVIČ

Ljubljansko barje se predstavlja...

Predstavljam naravno posebnost na površini 163 kvadratnih kilometrov kar predstavlja 0,8 odstotka celotne slovenske površine odtotno 5 odstotkov njenih nižin. Sem nekaj posebnega. Veliko črnila je že bilo prelitega, mnogo znanih in manj znanih glav se je ukvarjalo in se še bo ukvarjalo z mano. O tem kako sem nastal, verjetno še ni padla zadnja beseda. Zdaj je zagotovo, da na moji površini ni bilo jezera, ampak je tu nastala ob stiku starejših dinarske z alpsko naravno gmoto tektonska udorina. Svoje je potem opravilo zasipavanje pa tudi Gradaščica in Ljubljana. Voda je zastajala, občasno sem bil zamočvirjen, imam nekaj osamelcev, velikokrat pa sem poplavljen. Odlikuje me 21 tipov tal.

Ležim na jugu lepega in prijetnega mesta Ljubljane, ki s svojim razvojem že posega v moj prostor. Nisem preveč koristen, a vseeno mislim, da bi bil primeren za kmetijstvo, pa za bivanje in rekreacijo ter turizem. Tako bi me spoznalo veliko več ljudi tudi s prijetnejše strani. A prej bi me morali rešiti teh nevištnih poplav, pa neurejene komunale in preštevili črni gradnji... Lepo bi bilo, če bi me zaščitili vsaj v tistem najbolj občutljivem delu, ki je po svoje še zmeraj idiličen pa tudi naravno samosvoji. Obiščite me in spoznajte me boste, marsikaj lepega vam bom še odkril in zgodbo iz mostiščarske zgodovine nasul!

Ustanovljeno je turistično društvo Barje

Pred dnevi so se na Barju zbrali zanesenjaki – tamkajšnji krajanji in prijatelji Ljubljanskega barja ter po prizadevanjih pripravili ustanovili težko pričakovano turistično društvo. Zadali so si že vrsto konkretnih nalog, idej in predlogov pa optimističnim članom ne manjka, kar potrjuje tudi ustanovitev več komisij in sekcij od tiste za varstvo in urejanje okolja, do tiste za varovanje naravne in kulturne dediščine barja pa za pospeševanje kmečkega turizma, za konjeniški šport...

Med svoje najpomembnejše naloge pa vsekakor štejejo široko družbenopolitično akcijo za proglasitev Ljubljanskega barja za naravni spomenik.

Kot zaščiteno področje bi barje imelo zagotovilo, da se lahko razvija v turistično znamenitost. V ta namen morajo pripraviti posvete, problemske konference, tesno sodelovati z zavodom za ohranjanje kulturne in naravne dediščine, organizirati predavanja o posebnostih barja...

